

*Әлеуметтік-
гуманитарлық білімді
жетілдіру*

Жоспар

1. Гуманитарлық білім мәселесі
2. Жаратылыстану және қоғамтану білімдері
3. Мәтіннің философиялық-әдіснамалық ерекшелігі гуманитарлық білімнің негізі ретінде
4. Гуманитарлық білімдегі кеңістік, уақыт, хронотоп
5. Бахтиннің кеңістік пен уақыт көрінісі

• Гуманитарлық білім мәселесі

- Танымдық қызметтің құндылықты түрлерін енгізіп және гуманитарлық мәтіндерде дәстүрлі субъектіні автормен және кейіпкермен ауыстыруды ұсынып, Бахтин гуманитарлық білім үшін "субъект—объект" гносеологиялық оппозициясындағы субъектінің мәні мен маңызын айтарлықтай өзгертті.
- Бұл тақырып қазіргі заманғы ғылым методологиясы мен философиясында, әсіресе қоғамды танудың жаңа әдістерін іздестірумен, білім беруді ізгілендіру қажеттілігімен, сондай-ақ ғылыми-зерттеу қызметіне "адам өлшемін" енгізумен байланысты үлкен маңызға ие.
- XX ғасырда бұл мәселелер туралы м. М. Бахтин таным философиясындағы жағдайды түбегейлі жаңа көзқарас құрып бірқатар іргелі бағдарламаларын анықтаған болатын

Жаратылыстану және қоғамтану ұқсастығы мен айырмашылықтары

- **Білімнің осы түрлері арасындағы айырмашылықты абсолюттейтін тұжырымдамаларда**
- **қоғамтану, гуманитарлық ғылымдар ерекшеліктерін жоққа шығаратын теорияларда көрініс тапты.**

Мәтіннің философиялық-әдіснамалық ерекшелігі гуманитарлық білімнің негізі ретінде

- Когнитивті қызметтің ерекше нәтижесі ретінде **мәтін**
- кейбір құбылыстардың мазмұндық сипаттамасы және автордың оларға қатынасы
- контекст және мәтін арқылы автордың философиялық-эстетикалық, мәдени-тарихи құндылықтарын және олар арқылы — дәуір менталитетін көрсету
- диалог мәтінінде "екі сананың" болуы және тиісінше, оның басқа санамен және тіпті басқа да мәдениетпен объективті болуы.

- Тарихшылар мен мәдениеттанушылар бүгін қандай да бір ментальдықтар туралы жанама куәліктердің объективті әдісін кеңінен қолданады. Қандай да бір шаруашылық, өндірістік немесе сауда мәселелеріне арналған мәтіндерде олар әлемдік түсінудің, ойлау стилінің, өзіндік сананың түрлі аспектілерін ашуға ұмтылады.

- Мәдени-тарихи мәтіннің жасырын мазмұнын анықтаудың тағы бір ерекшелігі-басқа мәдениетке тиесілі зерттеуші осы мәдениетте өскен, объективті болған, бірақ қол жетпейтін адамдардың жасырын мағынасын анықтай алады.

Гуманитарлық білімдегі кеңістік, уақыт, хронотоп

- **Декарттың және Ньютон идеяларының әсерімен қалыптасқан эпистемологияда гивизмді жеңу шарты ретінде қабылданған. герс айтқандай, "тұжырымдамалық не уақыт ашады".**
- Уақыт ойына қарым-қатынасты өзгерту эпистемологияның алдына таным туралы жаңа көзқарастар контекстінде кеңістік пен уақыт ұғымын қайта игеру міндетін қояды.**

- Танымның дәстүрлі теориясында уақыттан алшақтаған .Әлемнің Ньютон картинасында сияқты, өткен, қазіргі және болашақта кез-келген уақыт кез-келген басқа уақыт мезетінен ажыратылмады.
- Бахтиннің тәжірибесіне жүгіне аламыз, оның кеңістігі мен уақыты гуманитарлық білімге дәстүрлі эпистемологияның уақытсыздығы мен кеңістіктік сипатына, сондай-ақ адам өмірінің негізгі компоненттерінің таза «натуралистік» интерпретациясының үстемдігінен мүлдем жаңа идея ретінде көрінеді.

Бахтиннің кеңістік пен уақыт көрінісі

- Бахтин біртұтас орталыққа - «архитектуралық тұтастыққа» біртұтас кеңістіктік және уақыттық қарым-қатынастарды біріктіреді, сол уақытта кеңістіктік және уақытша сәттерді анықтайтын әлемнің эмоционалды-күдіретті нақты әртүрлілігін көрсетеді, онда менің нақты жерімді және шынайы бірегей тарихи күнді анықтайды және орындау сәтің.

- Дәстүрлі гносеологизмнің басты белгісі болған "**субъект—объект**" физикалық сипаттамалары мен дәстүрлі қарама-қарсы қоюдың орнына біздің алдымызда адам мен әлемнің өзара орналасуы туралы қағидатты түрде өзге ұғымдар ашылады. Бұл идеялар герменевтикаға жақын.

- Уақыт
 - Өмірдің қарқыны ретінде
 - автор мен интерпретатор арасындағы уақытша қашықтықтың рөлі ретінде
 - **"тарихи ақыл"** параметрі ретінде
 - өмірбаяндық әдістің элементі

